

Programma 6 | Sociaal domein

Programma 6 | Sociaal domein

Inwoner voorop

In Opsterland willen wij dat het goed gaat met onze inwoners. Wij vinden het belangrijk dat iedereen een fijn leven kan hebben en zijn eigen keuzes kan maken. Daarom kijken we naar wat er allemaal speelt in onze gemeente en wat we kunnen doen om te helpen.

Betaald werk

We gaan een extra inspanning leveren om mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen. We doen dit samen met onze partners in de arbeidsmarktregio. Hierdoor hebben minder mensen een bijstandsuitkering nodig en halen zij eigenwaarde uit het verdienen van eigen inkomen. In 2026 gaat de wet 'Van school naar duurzaam werk' in werking. Het doel van deze wet is om jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt de juiste begeleiding en ondersteuning te geven richting economische zelfstandigheid.

Armoede

We hebben als gemeente een beperkte rol bij het tegengaan van armoede. Die rol nemen we, bijvoorbeeld door meer in te zetten op schuldenpreventie. Een ander voorbeeld is dat we ervoor zorgen dat meer mensen die ervoor in aanmerking komen daadwerkelijk gebruik maken van onze gemeentelijke inkomensvoorzieningen. Vanaf 1 januari 2025 is de Participatiewet in balans in werking getreden. Het doel van de wet is gemeenten meer ruimte te geven om te handelen vanuit de menselijke maat.

Sociale basis

Wij willen gezondheid en welzijn zoveel mogelijk bevorderen en problemen zo vroeg mogelijk oplossen. Dit doen wij het liefst door het faciliteren en ondersteunen van de eigen familie, vrienden, het dorp en laagdrempelige vormen van hulp. We streven ernaar dat mensen eerder hulp krijgen, voordat problemen ernstig worden. Dit noemen wij de 'beweging naar de voorkant'.

Om goed in te spelen om deze veranderingen willen wij meer werken in het gedachtegoed van positieve gezondheid. De aandacht gaat uit naar wat de inwoner kan en wil, en wat hun leven betekenisvol maakt; niet meer naar de klachten en het probleem.

Jeugdhulp

Bij de jeugdhulp gaat het allereerst om de jeugdige en om wat die nodig heeft. Tegelijk besteden we een groot deel van onze begroting aan die jeugdhulp. Daarom houden we deze hulp bereikbaar én betaalbaar. Ook hier richten we ons nadrukkelijk op het voorkomen van (duurdere) zorg. Net zoals we dat bij de WMO doen, nemen we diverse maatregelen om dat te bereiken. Daarbij werken we nauw samen met de scholen.

Dorpen

Hoe we met onze dorpen omgaan, staat ook in dit programma van de begroting. Dorpenbeleid is hiervoor leidend voor de komende jaren. Daarnaast gaan we verder met de doarpspetearen (voorheen noemden we dit dorpstafels). Verder ronden de dorpen en de gemeente de actieplannen voor de dorpshuizen af.

Vluchtelingen

Nog steeds vragen zowel vluchtelingen uit Oekraïne als statushouders en vluchtelingen uit de rest van de wereld onze aandacht. De huisvesting van vluchtelingen en statushouders voeren wij projectmatig uit.

Kaderstellende documenten

Preventieagenda Opsterland 2021-2030
 Beleidsnota nieuwe Wet inburgering 2022
 Fryske Regiovisie Jeugd 2023
 Verordening Hart voor de Jeugd 2024
 Visie complementaire ondersteuning 2023
 Kadernota Dorpshuizenbeleid 2021 - 2026
 Dorpenbeleid 'Doarpen oan set' 2025
 Nota Hert foar Opsterlân
 Lokale Inclusie Agenda
 Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Opsterland 2023
 Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025
 Verordening beslistermijn schuldhulpverlening Opsterland 2023
 Re-integratieverordening gemeente Opsterland 2023

Reguliere werkzaamheden

- Verstrekken bijstandsuitkeringen.
- Ondersteuning bij re-integratie naar regulier werk of werk via Caparis.
- Aanbieden jeugdhulp en andere ondersteuning voor kinderen, jongeren en gezinnen.
- Aanbieden ondersteuning WMO voor ouderen, mantelzorgers e.d. (bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, hulpmiddelen, gehandicaptenparkeerplaats).
- Zorgen voor dagbesteding en begeleiding.
- Ondersteuning bij geldzorgen en schulden.
- Zorgen voor inburgering statushouders.
- Zorgen voor opvang vluchtelingen Oekraïne.
- Subsidiëren sociaal-cultureel werk.
- Bieden welzijnswerk (jongerenwerk e.d.).
- Ondersteuning dorpen, dorpshuizen en plaatselijk belangen.
- Behandeling klachten en bezwaren.

Thema Uitvoering sociale wetgeving

Doelstellingen

Minder inwoners leven van een bijstandsuitkering

Omschrijving (toelichting)

We verlagen of stabiliseren het aantal bijstandsuitkeringen door middel van re-integratie. Dat doen we door inwoners te laten uitstromen uit de bijstand. We voorkomen dat inwoners de bijstand instromen. Inwoners hebben mogelijkheden om deel te nemen of terug te keren naar de arbeidsmarkt. We vergelijken onze cijfers ook met vergelijkbare gemeenten in onze regio. Dat doen we op basis van de benchmark Divosa Werk en Inkomen.

Maatregelen

Caparis ontwikkelt zich verder naar een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf

Omschrijving (toelichting)

Caparis ontwikkelt zich tot een toekomstbestendig sociaal ontwikkelbedrijf. In 2026 realiseren we als gemeente 5 extra afspraakbanen en 2 extra plekken voor Beschut Werk. Ook doen inburgeraars werkervaring op bij Caparis. Met rijksimpulsgelden werken we aan een plan om de regionale infrastructuur van sociale ontwikkelbedrijven te versterken.

We bereiden voor op de implementatie van de wet 'Van school naar duurzaam werk'

Omschrijving (toelichting)

Het kabinet wil dat jongeren die school vroeg verlaten of moeite hebben met werk, vanaf 1 januari 2026 beter worden geholpen bij de stap van school naar werk. Landelijk komen er meer jongeren in de bijstand, omdat ze voortijdig uitvallen van school. Met de wet 'Van school naar duurzaam werk' worden daarom taken van scholen (mbo/pro/vso) en gemeenten aangepast of uitgebreid. Zo gaat de leeftijdsgrens van de doelgroep kwetsbare jongeren voor gemeenten omhoog van 23 naar 27 jaar. We voeren deze taken uit binnen onze organisatie en werken hierbij samen met scholen en andere gemeenten in de regio.

We bereiden voor op de implementatie van de wet 'Participatiewet in balans'

Omschrijving (toelichting)

Met de wet Participatiewet in Balans wil het kabinet de wet eerlijker en duidelijker maken. Mensen komen meer centraal te staan, met vertrouwen als uitgangspunt en aandacht voor wat iemand nodig heeft, ook buiten werk om. We voeren deze wet stap voor stap in vanaf 1 januari 2026, binnen onze organisatie. Ook passen we de re-integratieverordening aan op basis van de nieuwe wetswijzigingen.

Thema Maatschappelijke ondersteuning

Doelstellingen

Met preventie voorkomen en beperken we problemen en versterken we de zelfredzaamheid

Omschrijving (toelichting)

Wij werken aan een samenleving met inwoners die samen redzaam zijn en zich betrokken voelen. Een samenleving waarin iedereen zich goed kan ontwikkelen, in een gezonde en veilige omgeving. Inwoners die actief deelnemen aan de samenleving helpen mee aan de vitaliteit en het welzijn van die samenleving. We zoeken oplossingen meer in de eigen leefwereld van inwoners dan in professioneel handelen. We gaan eerder en beter in gesprek met inwoners. We sluiten aan bij vraagstukken in en van het dorp. Zo zorgen we ervoor dat we toekomstbestendig voorzieningen aan onze inwoners leveren.

Maatregelen

We stellen een plan van aanpak op voor GALA en voeren dat uit

Omschrijving (toelichting)

In 2026 ontvangen wij een specifieke uitkering (SPUK) voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). We stellen een plan van aanpak op voor de inzet van deze middelen, die grotendeels bestaande middelen onder één noemer samenvoegen. Dit plan van aanpak voegen we samen met het actieplan vanuit de preventieagenda. Hierdoor versterken het GALA-plan en de huidige preventieagenda elkaar. We werken samen met de dorpen aan een lokale aanpak.

We voeren het actieplan preventie uit

Omschrijving (toelichting)

De omslag naar preventie is nodig om de zorg toekomstbestendig te maken. De Preventieagenda 2021-2030, met zeven actielijnen als uitgangspunt, werd in 2021 door de raad vastgesteld. Jaarlijks stellen we een actieplan preventie op, waarin we de actielijnen verder uitwerken met onze partners en inwoners.

Thema Jeugdhulp

Doelstellingen

Jeugdigen ontwikkelen zich zo goed mogelijk

Omschrijving (toelichting)

Door vroegsignalering en preventie ondersteunen we (aanstaande) kwetsbare ouders en kwetsbare jeugdigen op een toegankelijke manier. We zijn waar de jeugdige is. En we hebben netwerkgerichte brede aanpak. Daarmee bereiken we het volgende:

- Ouders zijn veerkrachtig. Ze hebben minder professionele hulp nodig.
- Kinderen en ouders met een hulpvraag zijn sneller in beeld. Ze worden eerder geholpen.
- Het middelengebruik onder jeugdigen daalt. Ouders geven hierin het goede voorbeeld.
- Er is een doorgaande lijn in zorg en ondersteuning. (Jong)volwassenen raken niet tussen “wal en schip”.
- Lichte opgroei- of opvoedvragen lossen we zoveel mogelijk op in het dagelijks leven.
- De sociale en pedagogische basis voor jeugdigen in onze gemeente is in 2026 versterkt.

Maatregelen

We geven invulling aan de Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)-aanpak voor jeugdigen van 10 tot 18 jaar

Omschrijving (toelichting)

We voeren de Preventieagenda uit waar OKO-deel van uitmaakt. In 2026 voeren wij de - in 2024 bepaalde - lokale speerpunten van OKO verder uit. Dit doen we door middel van participatie met onze inwoners. We werken regionaal samen en streven ernaar OKO provinciaal te borgen door het onderdeel te laten zijn van de Friese Preventie Aanpak.

We ontwikkelen de preventieve aanpak (Kansrijke start) door, voor kinderen tussen de -10 maanden en 2,5 jaar

Omschrijving (toelichting)

We voeren de Preventieagenda uit. Onderdeel hiervan is dat we het plan van aanpak Kansrijke Start 2026 uitvoeren.

We versterken de mentale gezondheid van onze jongeren

Omschrijving (toelichting)

In 2026 zetten we in op het versterken van de weerbaarheid van jeugdigen via weerbaarheidsgroepen, weerbaarheidstraining en klas brede interventies op school. We nemen deel aan MDT-Divers (2026–2029), waarmee jongeren van 12 tot 30 jaar ontwikkelkansen en passende begeleiding krijgen om mee te doen of verder te groeien in de samenleving.

Doelstellingen

Voor de meest kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen is passende jeugdhulp beschikbaar

Omschrijving (toelichting)

Soms hebben kinderen en gezinnen jeugdhulp nodig. We letten dan altijd op de situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit. Het moet voor jeugdigen en hun ouders helder zijn waar jeugdhulp voor is en waarvoor niet. Met een beperkte aantal mensen en middelen maken wij duidelijke keuzes wie in aanmerking komt voor professionele jeugdhulp. Daarbij helpen wij de meest kwetsbaren altijd. Onze doelen zijn:

- Jeugdigen en hun gezinnen ontvangen specialistische jeugdhulp zo lang als dat nodig is.
- Professionals weten wanneer ze kwetsbare jeugdigen en hun gezinnen moeten verwijzen naar professionele jeugdhulp.
- Jeugdigen maken minder gebruik van residentiële jeugdhulp dan in 2023.

Maatregelen

We voeren de acties uit van de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

Omschrijving (toelichting)

In 2026 geven we verder uitvoering aan de acties en opgaven die voortvloeien uit de Hervormingsagenda Jeugd. We bereiden ons voor op de nieuwe aanbesteding specialistische jeugdhulp. Lokaal zetten we in op kortdurende, lichte ondersteuning door het gebiedsteam.

We voeren de acties uit van het actieprogramma Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2022-2026

Omschrijving (toelichting)

In 2026 voeren we de actielijnen van de Fryske Regiovisie Jeugdhulp 2022–2026 uit. We versterken de samenwerking in de regio en investeren in deskundigheid, onder meer via training in verklarende analyse voor onze gebiedsteams. We benutten de inzet van ervaringsdeskundigen via de SDF-pool en implementeren verbeteringen uit de evaluatie van het regionale ondersteuningsplan.

We voeren de acties uit van het Toekomstscenario Fryslân

Omschrijving (toelichting)

In 2026 werken we verder aan de doelen uit het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming. We borgen en promoten de aanpak tegen geweld in afhankelijkheidsrelaties, vergroten de expertise van consulenten, en implementeren de visie gefaseerde ketenzorg. We zetten de Serious Game in om professionals te trainen in het signaleren en melden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Wij evalueren de aanpak gericht op het normaliseren van problematiek

Omschrijving (toelichting)

In 2026 evalueren we onze aanpak om jeugdproblematiek bij jongeren en ouders te normaliseren. We blijven de afspraken met externe verwijzers over het gebruik van het opvoedkwadrant voor zorgindicaties monitoren. We controleren op onnodig langdurige intensieve jeugdhulp en sturen bij waar mogelijk.

Wat mag het kosten

Mutaties in de reserves worden verwerkt in programma 0 maar niet alle reserves hebben betrekking op programma 0. Om een juiste financiële analyse per programma te kunnen maken zijn in onderstaande tabel de mutaties van de reserves van programma 6 meegenomen.

Exploitatie

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	MJB 2027	MJB 2028	MJB 2029
Lasten	42.837	46.012	45.767	45.755	45.675	45.685
Baten	15.712	13.680	13.335	13.155	13.155	13.155
Saldo voor bestemming	-27.125	-32.332	-32.432	-32.600	-32.519	-32.529
Mutaties reserves						
Lasten	1.030	30	30	30	30	30
Baten	308	80	-	-	-	-
Saldo na bestemming	-27.847	-32.282	-32.462	-32.630	-32.549	-32.559

Specificatie per taakveld

x € 1.000	Realisatie 2024	Begr. 2025 (incl wijz)	Begr. 2026	Mut B25<>B26
Lasten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.595	6.276	6.596	320
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	-	-	651	651
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorziening Jeugd	-	-	1.330	1.330
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorziening Interg	-	1.048	1.026	-22
6.3 Inkomensregelingen	10.718	11.356	11.539	183
6.4 WSW en beschut werk	3.524	3.396	3.287	-109
6.5 Arbeidsparticipatie	1.333	1.396	1.407	11
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	1.188	1.350	1.350	-
6.711 Hulp bij het huishouden (WMO)	3.255	3.594	3.564	-30
6.712 Begeleiding (WMO)	1.824	1.750	1.925	175
6.713 Dagbesteding (WMO)	704	1.125	1.150	25
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-	1.000	1.000	-
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-	5.844	5.161	-683
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	-	-	-
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	2.500	2.500	-
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	250	250	-
6.791 PGB Wmo	-	225	225	-
6.792 PGB Jeugd	-	550	550	-
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-	7	7	-
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	33	-	-	-
6.821 Jeugdbescherming	-	550	550	-
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	-	3.420	777	-2.643
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-	374	921	547
Vervallen taakvelden	15.663	-	-	-
Totaal lasten	42.837	46.012	45.767	-245
Baten				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	5.192	3.632	3.428	-204
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorziening Interg	-	16	-	-16
6.3 Inkomensregelingen	9.610	9.552	9.552	-
6.4 WSW en beschut werk	-	-	-	-

Exploitatie				
6.5 Arbeidsparticipatie	56	-	-	-
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	303	-	-	-
6.711 Hulp bij het huishouden (WMO)	-	230	230	-
6.712 Begeleiding (WMO)	-	-	-	-
6.713 Dagbesteding (WMO)	-	-	-	-
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	-	-	-	-
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	-	-	-	-
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	-	-	-	-
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	-	-	-	-
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	-	-	-	-
6.791 PGB Wmo	-	-	-	-
6.792 PGB Jeugd	-	-	-	-
6.811 Beschermd wonen (Wmo)	-	250	125	-125
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-	-	-
6.821 Jeugdbescherming	-	-	-	-
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	-	-	-	-
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-	-	-	-
Vervallen taakvelden	551	-	-	-
Totaal baten	15.712	13.680	13.335	-345
Saldo voor bestemming	-27.125	-32.332	-32.432	-100
Mutaties reserves				
Stortingen reserves	-1.030	-30	-30	0
Onttrekkingen reserves	308	80	0	-80
Totaal mutaties reserves	-722	50	-30	-80
Saldo na bestemming	-27.847	-32.282	-32.462	-180

Toelichting op de financiën

Het saldo van dit programma is in 2026 € 180.000 nadeliger dan in 2025.

Lasten

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie: de lasten zijn in 2026 € 320.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 452.000 hoger.
- De specifieke uitkering kosten opvang ontheemden Oekraïne 2026 is € 200.000 hoger. Bij de baten geeft dit een tegengesteld effect.
- Voor Inwonersparticipatie, Lokale aanpak Inclusie en Hert foar Opsterlân is in 2026 een bedrag opgenomen van € 85.000 (raadsvoorstel sept. 2025).

In 2025 waren eenmalig kosten begroot voor:

- De specifieke uitkering Inburgering € 350.000. Dit geeft bij de baten een tegengesteld effect.
- Jongerenwerk: serious game (€ 27.273, BGW 2024). Dit geeft bij de baten een tegengesteld effect.
- Jongerenwerk: weerbaarheidstrainingen (€ 30.000, PPB 2024).

Taakveld 6.21 en 6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen: de lasten zijn in 2026 € 1.981.000 gestegen.

- In 2025 zijn de directe personeelslasten aan de taakvelden 6.9 Coördinatie en beleid toegerekend. In 2026 zijn deze grotendeels aan taakveld 6.21 en 6.22 toegerekend.

Taakveld 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen: de lasten zijn in 2026 € 22.000 gedaald.

- Voor het versterken van de lokale gemeentelijke toegang waren in 2025 kosten begroot (€ 90.000, BGW dec 2024).
- Het resterende budget Procesregie en zorg is in 2026 overgeheveld naar het personeelsbudget (€ 93.000, PPB 2025).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 177.000 hoger.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen: de lasten zijn in 2026 € 183.000 gestegen.

- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 183.000 hoger.

Taakveld 6.4 Begeleide participatie: de lasten zijn in 2026 € 109.000 gedaald.

- In 2026 wordt een uitstroom verwacht van werknemers SW bij Caparis (€ 111.000, PPB2024).

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie: de lasten zijn in 2026 € 11.000 gestegen.

- Voor extra inzet voor taken op het gebied van participatie waren in 2025 kosten begroot (€ 80.000, BGW dec 2023).
- In 2026 zijn de toegerekende directe personeelslasten € 91.000 hoger.

Taakveld 6.711 Hulp bij het huishouden WMO: de lasten zijn in 2026 € 30.000 gedaald.

- Op basis van een kostprijsberekening van de inkoop WMO-tarieven per 1 juli 2026 nemen de lasten toe met € 100.000 (B2026).

In 2025 waren kosten begroot voor:

- Een OWO-projectleider Inkoop WMO (tot 1 juli 2026) en een kostprijsonderzoek (€ 40.000, VJR25).
- De volumestijging van huishoudelijke hulp (€ 100.000, VJR25).

Taakveld 6.712 Begeleiding WMO: de lasten zijn in 2026 € 175.000 gestegen.

- Op basis van een kostprijsberekening van de inkoop WMO-tarieven per 1 juli 2026 nemen de lasten toe met € 175.000 (B2026).

Taakveld 6.752: Jeugdhulp ambulant regionaal: de lasten zijn met € 683.000 gedaald.

- In 2025 waren aanvullende lasten jeugdzorg begroot (€ 450.000, BGW 2025). Vanwege aanvullende maatregelen op beleid en uitvoering waren deze kosten alleen voor jaar 2025 opgevoerd.
- Voor Kortdurende Lichte Ondersteuning (KLO) is een bedrag van € 133.000 in 2026 overgeheveld naar het personeelsbudget (PPB 2025).
- Door intensivering van contractmanagement Participatie/Inkomen, Jeugd en Zorg & Onderwijs is een inschatting gedaan van een inderdieneffect van in totaal € 300.000 t/m jaar 2027, oplopend vanaf jaar 2025 met € 100.000 (PPB2024).

Taakveld 6.91 en 6.92 Coördinatie en beleid WMO en Jeugd: de lasten zijn in 2026 € 2.096.000 gedaald.

- In 2025 zijn de directe personeelslasten aan de taakvelden 6.9 Coördinatie en beleid toegerekend. In 2026 zijn deze aan taakveld 6.21 en 6.22 toegerekend.

Baten

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie: de baten zijn in 2026 € 204.000 gedaald.

- De specifieke uitkering kosten opvang ontheemden Oekraïne 2026 is in 2026 € 200.000 hoger.
- De GALA middelen zijn in 2026 € 27.000 lager.

In 2025 waren eenmalig baten begroot voor:

- De specifieke uitkering Inburgering € 350.000.
- De serious game (€ 27.273, BGW 2024).

Taakveld 6.811 Beschermd Wonen: de baten zijn in 2026 € 125.000 gedaald.

- Deze mutatie is het gevolg van de overheveling van cliënten van Beschermd Wonen (BW) WMO naar BW WLZ en de aanpassing van de landelijke budgetten.

Reserves:

In 2026 wordt € 30.000 in de reserve Verbouw Dorpshuizen gestort.